

АБДУЛЛА
ОРИПОВ

ХАЙРАТ

АБДУЛЛА ОРИПОВ

ҲАЙРАТ

Шеърлар

ҒАФУР ҒУЛОМ НОМИДАГИ
АДАБИЁТ ВА САЊАТ НАШРИЁТИ
ТОШКЕНТ — 1974

Ўз
0—68

7—4—3—97
А—М—352—06—74 22—74

© Гафур Гулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти,
1974

КЕНГЛИК НУҚТАСИ

Қитоб районида жуғрофий уринга кўра дунёда бешдан бир ҳисобланган Улуғбек номидаги халқаро астрономик Кенглик нуқтаси жойлашган.

Ҳисор тоғларининг нақ этагида
Макон бор хушҳаво, сарбаланд, юксак.
Ажиб бир осмон бу, осмон тагида,
Юлдузлар қўл чўзсанг шундоқ етгудак.
Она табиатнинг хуш санъати бу,
Инсон ва юлдузлар салтанати бу.

Бу ердан ўтибди ернинг белбоғи,
Беқасам тўн демак бу рангин диёр.
Фалакда юлдузлар чақнаган чоғи
Нишондор ўзбекнинг суврати тайёр.
Улуғбек номида зўр кошона бу,
Дунёда бешдан бир расадхона бу.

Бу ерга термулиб паришон дунё
Тўғрилаб олади қўлда соатин.
Не ажаб, пайт келиб айтолсак ҳатто
Жумлаи жаҳоннинг хуш-саодатин.
Шундоқ қутлуғ жой бу, қутлуғ макон бу,
Не қутлуғ, жонажон Ўзбекистон бу.

Атрофда водийлар товланар ҳал-ҳал,
Минг йиллик чинорлар кўкка боққан тек.

Бу ерда, во ажаб, юз йиллар аввал
Дунёга келибди султон Улуғбек.
Ажиб тасодиф ё шаҳри Хумой бу,
Ҳойнаҳой даҳоси туганмас жой бу.

Оқшом тушмасидан бунда бесабр
Унлаб кўз термулар осмон-фалакка.
Бу Зуҳал, мана бу дубби Акбардир,
Зухраой пиқирлар бир четда якка.
Юлдузлар васли бу, васли жаҳон бу,
Ошиқ мунажжимга айши ниҳон бу.

Тонг отиб чиқар-ку ишбоши офтоб,
Қошида бош эгиб қолма тагин жим.
Замон шиддатини қилолмай ҳисоб
Ер чизиб турибди ёш бир мунажжим.
Азизим, ғам чекма, ваҳму гумон бу,
Охир тизгинингга келгай, замон бу.

Ҳар зумда дунёнинг бурчакларига
Хабарлар жўнайди қатор ва қатор.
Хоҳласанг, учавер Марсдан нарига,
Хоҳласанг фалакнинг у бурчига бор.
Қўлингга тап-тайёр ҳадди ҳисоб бу,
Ҳадди ҳисоб берган шаҳри Китоб бу.

Қутлуғ жой кўп эрур ушбу дунёда,
Юлдузни кўзлаган лочин ҳам талай.
Ҳар нечук, шу соат, шу сонияда,
Она юрт, мен сени созимга солай.
На мақтов, на олқиш, на пуч занаҳ бу,
Она юрт қалбимга солган фараҳ бу.

Кездим бу ерларда танҳо, шодумон,
Юлдузларга яқин, кўзлардан йироқ.

Қалқиб турган билан теппамда осмон
Англаб етармидим маъносин бироқ.
Ҳар нечук, билганим, юлдуз фишон бу,
Порлоқ Ватанимдан битта нишон бу.

Бор бўл, тафаккурга ёр бўлган диёр,
Бор бўл, юлдузли тун, оқшомлар майин.
Битта мунажжиминг мисоли бедор,
Она юрт, мен сенга мафтун ўтайин.
Балки шоирлик ҳам яхши отдир бу.
Улуғбек юртидан хотиротдир бу.

1970

Г Е Н Е Т И Қ А

Мен ҳам яшаяпман ўз замонимда,
Давримдан қайга ҳам тушардим йироқ.
Ва лекин билмадим, менинг қонимда
Қайси бир бобомнинг хислати кўпроқ.

Барчага баробар мерос бу башар,
Отадан қош-кўзни олган ўғилдек,
Билмадим, қонимда қай аждод яшар,
Балки бобо Кайфий, балки Улуғбек.

Тунлар қулоғимга чалинар элас
Тулпорлар кишнаши, отлар гурроси.
Балки Муқанно бу — тиниб-тинчимас,
Балки Панипатда Бобир урҳоси.

Балки танглаймни кўтариб кетган
Дарбадар бир ошиқ ва ё сарбадор.
Балки бирор бобом шаҳаншоҳ ўтган,
Балки вужудимда дарвеш қони бор.

Мен яхши англайман, мозий не демак,
Тарихда ҳар кимнинг бор ўз замони.
Лекин танимизда кезар-ку бешак
Олис боболарнинг минг йиллик қони.

Нечоғли сабот бор ёвқур Широқда,
Эрйигитов тўпга кўксин босар жим.
Раҳимов ғанимга ташланган чоқда
Алпомиш шиддатин пайқамаган ким?!

Оҳу боласи бу — оҳудай боққан,
Шерваччада эса шернинг шиддати.
Авлодлар қонида минг йиллаб оққан
Буюк боболарнинг турфа хислати.

Неки эзгулик бор жаҳонда пойдор
Жойлаб ола билдик барчасин қонга.
Асрлар сўнгида толе келиб ёр
Фарзанд бўла билдик буюк замонга.

Сингди руҳимизга мангу барҳаёт
Алишер шеъри-ю, Пушкин баёти.
Сингди руҳимизга голиб ҳиссиёт —
Жасур Матросовнинг тенгсиз саботи.

Сингди қонимизга шу оташ дунё,
Сингди қонимизга муҳаббаг, ғазаб.
Йироқ авлодларга бизлардан аммо
Қай бир хислатимиз қоларкин, ажаб?

Нима қолар экан? Қай эзгу тилак,
Қай ҳис — юракларда тополган камол?
Йироқ авлодларга бизлардан бешак
Қолар курашларда тобланган хаёл.

Шу ёвқур асрда яшадик рўй-рост,
Ранжу балолардан ҳайиқмай тақир.
Йироқ авлодларга бизлардан мерос
Буюк бардошимиз қолғуси ахир.

Биздан ҳам қолғуси шу қадим дунё,
Қон билан, тер билан қотган шу тувроқ.
Йироқ авлодларга бизлардан аммо
Ташналик қолғуси, дўстларим, кўпроқ.

Яшадик шу рангин дунёда масъул,
То эллар кўз ёши бўлмасин чашма.
Ўзни бағишладик курашга буткул,
Демакки, яшадик оромга ташна.

Ташна яшадик биз меҳрга мутлоқ,
Ишққа, муҳаббатга ташна ўтдик биз.
Гоҳ эса қуёшдек порлоқ ва йироқ
Ҳаққа, ҳақиқатга ташна ўтдик биз.

Ташна яшадик биз нурга, зиёга,
Қаён кетмоқдасан, эй учқур замон?!
Оқибат бел боғлаб келди дунёга
Бизнинг асримизда коммунист инсон.

Тўфон, қасирғалар кечар-ку ҳали,
Кечади авлодлар қатор, галма-гал.
Балки оро топиб башар сайқали,
Туғилар энг олий инсон, мукаммал:

У ўзин танигай шунда дафъатан,
Тўфон, қасирғалар босирқи бир туш.
Шу буюк сайёра — ягона Ватан,
Инсон ўз бахтидан ўзи ҳам сархуш.

Мунис нигоҳини қадаб қуёшга
Турар у нурдай пок, ишқдай безавол.
Кечмиш камолотин кўтариб бошга,
Йироқ асрларга кўз тикиб хушҳол.

Турар у гўдакдай беғубор кулиб,
Балки кулгуси ҳам биздан мерос бу.
Риштаи жонида бир зарра бўлиб,
Бизнинг ҳам қонимиз гулургай, рост бу..

Боболар дунёдан ўтдилар шундоқ,
Биз ҳам етукликка бўлмадик тимсол,
Лекин сен бўларсан бокира мутлоқ,
Лекин сен яшарсан фаришта мисол.

Қаҳқашон сайрида ҳур қуёш билан
Кезарсан то абад шодумон, ҳуррам.
Лабда табассуму кўзда ёш билан
Сенга талпинаман, буюк набирам..

1973

МУМИН МИРЗО

Ҳазрат Навоийнинг назари тушган,
Юрагида балки шеър қони жўшган,
Гунчадек қалбида оҳи увишган
Мўмин Мирзо укам, сени ўлдирдилар.

Қўлингга солмишлар тилладан занжир,
Шаҳзода йигитга ҳурмат бу, ахир!
Бу нечук қабоҳат, бу нечук таҳқир,
Мўмин Мирзо укам, сени ўлдирдилар.

Гўрингда ўт ёнгу амирлар худбин,
Билганлар на номус, на виждон, на дин.
Майпараст бобонг ҳам букибди қаддин,
Мўмин Мирзо укам, сени ўлдирдилар.

Сенга салтанатнинг қандай даҳли бор,
Сен-ку маъсум гўдак, покиза, дилдор.
Олим бўлармидинг, балки сакъаткор.
Мўмин Мирзо укам, сени ўлдирдилар.

Укам, ёвузларнинг топганлари шу,
Ўз ўглин ит бўлиб қопганлари, шу,
Ўз қалбин кафанлаб ёлганлари шу,
Мўмин Мирзо укам, сени ўлдирдилар.

Топганлари заҳар, тўкканлари қон,
Қандай замон экан, дўстлар, у замон.
Болам деб, оҳ чекар Бадиуззамон,
Мўмин Мирзо укам, сени ўлдирдилар.

Сен-ку йўқсан, аммо қотиллар яшар,
Ҳамон гўдакларга қилич қайрашар.
Қачон пок бўларкан булардан башар,
Мўмин Мирзо укам, сени ўлдирдилар.

Беш юз йил берида эсладим бирпас,
Лекин бу беҳуда мотаминг эмас,
Қалбимни ўртади аллақандай сас...
Мўмин Мирзо укам, сени ўлдирдилар.

1971

НОМАЪЛУМ ОДАМ

У на шоир эди ва на машхур зот,
Лекин дунё билан бир эди дарди.
У ҳам бошқалардай кечириб ҳаёт,
Шошиб ишга бориб, секин қайтарди.
Англарди дунёни у ҳам хўп теран,
Маъюс боқар эди ботгувчи кунга.
Баъзида юраги ёнгани билан
Парво қилмас эди ҳеч қачон бунга.
У қабр устида сўзламади нутқ,
Табрик ҳам айтмади тўйларда хандон.
Улим бу — нишонга бориб теккан ўқ,
Туғилиш — шиддат-ла тортилган камон.
Шон-шуҳрат талашган турфа хил ғариб,
Шўрлик кимсаларга кулиб боқарди.
Юрмасди ҳар қайда илинж ахтариб,
Қалбида бир дарё гувлаб оқарди.
Бировнинг у билан бўлмади иши.
У ҳам дуч келганга очмади юрак.
Насаб, икир-чикир, мол-мулк ташвиши
Уни ётолмади зарра жонсарақ.
Лоқайдни дўппосла, деса эҳтимол
Унга ёпишарди нокаснинг бари.
Унинг кўзларида ёнарди беҳол
Яироқ юлдузларнинг сирли нурлари.

Оламнинг бу майда ғалваси нечун?
Бари ўтадиган, бари нокирак.
Тарихдай заминнинг устида беун
Яшаб ўтди шундоқ буюк бир юрак.
Қайдан келганди у? Билмади кимса,
Қабрга ҳам жимжит кириб кетди у.
Менимча, дунёнинг устидан роса
Мириқиб қаҳқаҳа уриб кетди у.

1971

НЕКРАСОВ ҲАСРАТИ

(Шоирни ўқиб)

Пушкин шеъри ҳали янграрди мағрур,
Лермонтов чарақлар назм осмонида.
Шоир бўлиш қийин,
Шоир бўлиш оғир
Бундай буюкларнинг қаҳқашонида.

Шоир хаёлларга берилади, бас,
Ерёмушка йиғлар саҳар чоғида.
Фақат шоир бўлиш...
Бу ҳали етмас —
То кишан бор экан юрт оёғида.

Нечун кулфатларга тўла бу ҳаёт,
Нечун мужик ҳолин бўлмайди куйлаб.
Сўнгсиз ҳасратларга кўмилган бу зот
Кезади кимсасиз Петербург бўйлаб.

Некрасов ҳасрати, о, рус ҳасрати,
Поёнинг бормикан, ҳаддинг бормикан,
Сенсан — бу аёвсиз Сибирь даҳшати,
Ва мужик қалбига санчилган тикан.

Шоир қаламида ҳасратлар қат-қат,
Шоирни чулғайди ўйлар дафъатан.

Яшаб қолармикан шеърим оқибат?
Озод бўлармикан нотавон ватан?

Пушкин шеъри ҳали янграрди мағрур,
Лермонтов чарақлар назм осмонида,
Шоир бўлиш қийин,
Шоир бўлиш оғир
Бундай буюкларнинг қаҳқашонида.

1972

ТҮТИ

Минг йилларким, булбул каломи
Ўзгармайди, яхлит ҳамиша.
Аммо шўрлик тўтининг ҳоли
Ўзгаларга тақлид ҳамиша.

Она тилим, сен борсан, шаксиз
Булбул куйин шеърга соламан.
Сен йўқолган кунинг, шубҳасиз,
Мен ҳам тўти бўлиб қоламан...

1965

САОДАТ

Механизатор қиз Саодатга

Токи ғолиб экан музаффар ўлка
Шаънига шеър айтмоқ шоирга одат.
Бу гулшан водийда ўзингсан бека,
Эй, менинг пахтакор синглим Саодат.

Сирдарё бўйида мезон ялтираб
Ажиб хаёл билан банд бўлмиш кўнгил
Ва лекин бу сафар мен сенга қараб
Пўндим қаламимни, меҳнаткаш сингил.

Ўзбекнинг минг йиллик одати эрур
Она деб, сингил деб чекмаклик малол.
Қалбимни не учун босмасин ғурур
Қаршимда сен турсанг етук, баркамол.

Шоён меҳнатингнинг нишонаси бу —
Қора қошларингга кўнган чанг, ғубор.
Суворий экансан — заҳматинг эзу,
Замона Барчини — меҳнаткаш, дилдор.

Юртинг ғолиб эса — толеинг боқсин,
Хипча қоматингда лола ранг тасма.
Айтгил Муборакка — ошга ўт ёқсин,
Айтгил Софияга, келтирсин ўсма.

**Шаддод Асибаю дилдор Анзират
Айтгил, чилдирмасин айласин тайёр.
Юлдузлар базмида ой ҳам бир зийнат,
Даврада Фарҳоднинг турсин бахтиёр.**

**Зафар айёмида чехралар гулгун,
Тушсин даврангизга кўк юлдузлари.
Таҳсин, ташаккурим сизгадир бу кун,
Эй, она юртимнинг она қизлари.**

1972

БАЙРАМ ШЕЪРИ

Кун кеча устозларнинг шукрона шеърин ўқиб,
Инқилоб Ватанига таъзимда бўлган авлод.
Сира ажаб эмасдир ўзи ҳам ашъор тўқиб,
Инқилоб шарафини айлаб қўйса дилдан ёд.

Мана шу чексиз осмон, чаман кета-кетганча,
Беҳад кенгликлар аро асоиш топган Ватан.
Хаёлда маҳобатин бир чамалаб етганча,
Ажиб бир туйғу билан ҳаприқар дил дафъатан.

Манов Жайронхонадан олис Тувага қадар,
Хадрадан Арбатгача, Ушдан тортиб то Сибирь —
Бутун сайёра бўйлаб бўй таратган муаттар,
Шу Ватан бизникидир, шу Ватан бизникидир.

Бир кун туз ичган жойга қирқ кун саломдир жониз,
Оқибатли халқимда мақол бор шундоқ ʼадим.
Ушалса гар орзулар инқилоб бўлиб боис,
Нечоғ эҳтирож даркор, даркор нечоғлиқ таъзим.

Жаҳонда Фурқат каби тентимадим бемурод,
Ватан тупроғин аммо кездим фарсаҳ ба фарсаҳ.
Қаттакон Ватан меҳри этса дилни қанча шод,
Она юртим ишқи ҳам бахш этди шунча фараҳ.

Гарчи мен ҳам аямам дўстлардан ҳимматимни,
Агарчи жаҳон аро мен ҳам доим ўздекман
Ва лекин ёлбормадим ҳар кимдан қимматимни,
Унвон бошараф, яъни инқилобий ўзбекман.

Эринмай элтсанг агар битта пахта чаноқни,
Жунглидаги овчи ҳам ўзбек деса, ажабмас.
Шу пахта обрўлади миллион деган саноқни,
Толасига халқимнинг юрак риштаси пайваст.

Йўлдоши содиқ эса, дўст бўлса сўл-соғида,
Иигит ҳам тулпорини жабҳаларга бурибди.
Кенг Ватан қучоғида, дўстларнинг ардоғида
Халқим ҳам Октябрни байрам қилиб турибди.

Байрам чоғи байрамнинг шеъри ҳам ўзга мақом,
Ғолиблар гурунгида давра севар хандонни,
Фарзандлар сафида шод қутлайман ушбу айём
Олтин узукда кўздек юртим Ўзбекистонни.

1973

ЁЛҒИЗЛИК

Кўкда ой кезади бесару сомон,
Йироқ замин узра ташлаб ҳорғин из.
Мана, ўтса ҳамки неча минг замон,
Кўкда ой танҳодир. кўкда ой ёлғиз.
Одамлар моҳтобга яйраб қарашар,
Ёлғизлик негадир ойга ярашар.

Кўкда қуёш кезар — у мунис она,
Миллиард зарраларнинг шамси талъати.
Юлдузлар бўлса ҳам гарчи парвона,
Ёлғизлик бўлибди лекин қисмати.
Ҳар нечук офтобнинг йўриғи бошқа,
Ёлғизлик ярашар она қуёшга.

Боболар гоҳида ўкинчда қолиб,
Шоҳларнинг номига нома битганлар,
Инсонлик шарафин хотирга олиб
Тангрининг ёдини зикр этганлар.
Деганлар боқишиб сирли самога:
— Ёлғизлик ярашар ёлғиз худога.

Мен на ой, на қуёш, на ер, на само,
Шуълага интизор гиёҳдай ўсдим.

Елғизлик ҳасратин тортмайлик асло,
Бор бўлсанг, ёдга ол мени ҳам, дўстим,
Елғизлик ҳасратин кўрсатма, тақдир,
Елғизлик инсонга ўлим-ку, ахир...

1971

ЧУЛИ БОБОНИНГ НАБИРАЛАРИГА ДЕГАНИ

Йиллар, ойлар ўтса, Ватан топса сайқал,
Боғларда очилса сўлмас лолалар,
Шу жойлар чўл эди десак бир маҳал
Ишонармикансиз, болалар.

Мовий кўллар узра сузса чағалай,
Адирларда кезса оққув галалар,
Шу жойда ҳаёт йўқ эди десак, ҳар қалай,
Ишонармикансиз, болалар.

Бу жойларда ўтган ҳасратли аждод
Томчи сувга зору кўз ёш жолалар.
Уларнинг ҳасратин шоир этса ёд
Ишонармикансиз, болалар.

Мен-ку ишонаман, саҳролар гуллаб,
Сизнинг қий-чув билан тўлгай далалар.
Ушанда фидойи оталарни эслаб,
Таъзим қилармисиз, болалар.

1974

447.

25

МАКТУБ

Ғазаллар тўқирдим сенга бир замон,
Қўшиқлар айтардим тунлар бошингда.
На чора, ушбу кун ўзга бир инсон
Ўзга бир муҳаббат турар қошингда.
Эшитдим, хазонли боғларда танҳо
Ўтказар эмишсан сокин пайтларни.
Сарғайган дафтаринг варақлаб гоҳо
Такрорлар эмишсан маҳзун байтларни.
Мен ҳам тонглар баъзан йўлга қарайман,
Мунаввар қуёшга кўксимни очиб,
Сенинг хаёлингдан мадад сўрайман,
Сенинг хаёлингга бораман қочиб.
Лекин қутулмоқ йўқ ҳижрон дастидан,
Фақат қалбимизда бардош ва сабот.
Дунёда жамийки ҳислар устидан
Қаҳқаҳа уради қадим бу ҳаёт.
Надомат нимага ва афсус нечун?
Оламда неки бор ўчар бешафқат.
Бизнинг вазифамиз кўникмоқ беун,
Бизнинг вазифамиз унутмоқ фақат.
Йиллар ўтиб кетар такрор ва такрор,
Ёшлик ҳам ўтади бенишон, бесас,
Лекин ўша чоқ ҳам хўрсиниб, бир бор
Севгандим, набирам, дея олсак бас...

1971

Келдим қошингизга чопиб, энтикиб,
Майсага бурканган тоғ этаклари.
Уч ой йўлингизда ётдим кўз тикиб,
Эй, баҳор бекачи — май чечаклари.
Гарчанд юрагимга гул рухсоридан
Хазон япроқлари энди яқинроқ.
Ҳар нечук қиш фаслин тунд дийдоридан
Жажжи капалакнинг васли ширинроқ.
Қалди роқ гумбурлар юксак тоғларда,
Чилтор қилларидай таралар ёмғир.
Шамол шўвуллаиди қадим боғларда,
Буюк, кўҳна дунё кўпчиди оғир.
Мен унинг қўйнида кездим сабодай.
Қорлардан лола ранг оловлар ёқдим.
Бир зум шаҳаншоҳлик теккан гадодай,—
Умр ўтар, дедим дунёга боқдим.
Қучоқ оч, дилбарим, шу гул наҳорга,
Туманли туйғулар босмасин оғир.
Илтифот қилмасак жажжи баҳорга,
Нуроний куз бизни сийламас ахир.

1971

Э С Л А Ш

Ҳар тонг қаршилардим сени шу йўлда,
Билмам, қайларгадир шошиб ўтардинг,
Илк баҳор селидай тошиб ўтардинг,
Нигоҳсиз кимсага, на ўнгу сўлга.
Мен дердим, бу қизнинг қайда гўшаси,
Йўлларида кимдир унинг зормикан?
О, у севгидан бахтиёрмикан
Ва ё манзилида хазон тўшаги?
Энди йўлларимиз тушди кўп йироқ,
Босилди қалбдаги ўшал тўфонлар.
Қайдасан, қалбимни тирнаган сўроқ,
Қайдасан, илҳом бахш айлаган онлар?
Қайдасан, мен сени унутгим келмас,
Умр йўлларимнинг тотли дамлари.
Бунда ўтган бир йил, қайғу ҳам ҳавас,
Ениш, ўртанишлар, хаёллар бари...

1963

* *
*

Деразангни қоплар оқшом зулмати,
Изин қора айлаб ботади ой ҳам.
Нечун мени фақат шу зулмат пайти
Қучиб ардоқлайсан, нозик фариштам.
Самовий кўзларинг сачратиб учқун,
Нечун тикилади фақат ўшанда.
О, наҳот шу кўзлар ётдир мен учун
Кундуз машъаласи порлаб турганда.
Теппамдан тун каби қуюлади соч,
Қора тун ёнади оташ юзларда.
Нечун ўзгаларга нур сочган қуёш,
Бизнинг орамизда бўлади парда?
Нечун иккимизни қолдириб ёлғиз
Қоинот тубида қуёш чекар оҳ?
Жавоб бер, қошингда чўкмакдаман тиз,
Жавоб бер, макрингдан мени қил огоҳ.

1963

Кузак шамоллари эдилар яна,
Сокин юрагимда туйғулар қўзғаб.
Келгил паривашим, келгил жимгина,
Келгил самолардан мезонга ўхшаб.
Оқшом туманида кезайлик хушҳол,
Тўнган юлдузларга боқайлик тўйиб.
Шивалаган ёмғир, дайдиған шамол,
Майли, изимизни кетсинлар ювиб.
Боғларда хазонлар шовуллар қуюқ,
Улар соялардир, жонгинам, фақат.
Улар билмайдилар, билолмаслар, йўқ,
Нақадар буюқдир бизнинг муҳаббат.
Поёнсиз оламга боқайлик сўзсиз,
На ҳасрат, на сўзнинг бордир кераги.
Бизнинг теграмизда ёнаётган куз
Қайси бир ошиқнинг сўнган юраги...

1970

Севгидан сўйлардинг у кун энтикиб,
Сўйлардинг висолнинг яқин келишин.
Мен бўлсам, кўзимни қайгадир тикиб,
Уйлардим дунёнинг савдоли ишин.

Бугун-чи, бир ўзим, юрибман танҳо,
Севги ҳам, висол ҳам бўлдилар абас.
Барчаси мангуга тарк этди, аммо
Уша ўйлар фақат тарк этган эмас.

1968

* * *

Ендиму ва лекин ҳижрон тунида
Сенга аҳволимни этмадим баён.
Сокин кечалари кўзим ўнгида
Мунис қарашларинг бўлди намоён.

На сен назар қилдинг ҳолимга бир бор,
На мен айта билдим сенга бирор сўз.
Шундай ўтиб борар умримиз бекор...
Орамизда сарсон бир жуфт қора кўз.

1969

Қ У Ш И Қ

Қўшиқ учар эди кўкда беармон,
Учарди янградиб осмон, уфқни.
Бадкирдор одамлар бир кун беомон
Ярадор қилдилар қўшиқни.
Мажруҳ турна мисол қулаб тушди у,
Шодлик қулаб тушди арши аълодан.
Мана, минг йилларқим, қўшиқ серқайғу,
Ҳамон ҳасрат чекар ўша балодан.
Шикаста юрак бу, чекмасин озор,
Жаҳон шоирлари турар қошида.
Чоллар дуо қилса, оналар бедор
Алла айтиб чиқар унинг бошида.
Ҳамманинг армони — соғайсин қўшиқ,
Заррин қанотида чеврилсин осмон,
Шодлик билан тўлсин тўрттала уфқ,
Кулги билан балқсин бу қадим жаҳон.
Бедор термуламан қўшиққа мен ҳам,
Майли ҳасратида рангим сарғайсин.
Балки кўролмасмиз биз уңи ҳуррам,
Болалар бахтига қўшиқ соғайсин...

1972

Я Х М А Л А К

Қизим Шоирага

Яхмалак отасан шодон, қийқириб,
Овозинг жаранглар биллурий боғда.
Қизим, болаликнинг фаслига кириб,
Илк бора яхмалак отдинг шу чоғда
Илк бор ҳаётингда қор сайлидир бу,
Изингдан шуъладек югурар кўзим.
Қўрқма, палопоним, чекмагил қайғу,
Йиқилсанг турғизиб қўяман ўзим.
Оппоқ қор қўйнида нуроний олам,
Қучоғи бувингнинг бағридек юмшоқ.
Яйраб қол шу мунис оғушда, эркам,
Ёруғ дунё сенга қучоқ очган чоқ.
Яйраб қол, майли, шу кумуш майдонда
Яйраб қол, чойшабин йиққунча фалак.
Чунки, она қизим, ёруғ жаҳонда
Равон йўл битта шу: бу ҳам яхмалак.
Ҳали улғаярсан, униб-ўсарсан,
Гапларим маъносин англарсан ҳали.
Олис яхмалакни эслаб қўярсан
Йўллар машаққатин тортган маҳали.
Ҳозир-чи, кезавер майли бепарво,
Мурғак юрагингда ғусса тутмагин.
Бахтинг бутун бўлсин қизгинам, аммо
Дунёдан яхмалак отиб ўтмагин.

1972

* * *

Нимаики ёзма касалхонада —
У сўнгги ишингдай туюлаверар.
Ғалати туйғулар кезар дунёда,
Ҳаммаси миянга қуюлаверар.
Гоҳо ваҳималар бағрингни тилиб
Роса чўчитади, юришмас ишинг.
Лекин ногаҳонда эшик очилиб
Кириб келиб қолар дўст ё танишинг.
Яна олам ёруғ, юракда гулу,
Хонанг сеҳрли бир нурга тўлади.
Жуда оддий гапдир бир қарашда бу,
Лекин қўшиқ қилиб айтса бўлади.

1972

Ч О Р Л А Ш

Дўсти ғариб, кел қўлингни тут,
Юрагингда ёқай аланга.
Кел, бир зумга дунёни унут,
Кўтарайин сени баландга.
Пастда қолсин нобакор хилқат,
Пастда қолсин танбал булутлар.
Юрагингда чақнасин фақат
Еруғ хаёл, самовий ўтлар.
Юксақларда чарх уриб айлан,
Руҳинг мангу турсин ёришиб.
Ўлганда ҳам вужудинг билан
Кетмагайсан ерга қоришиб.

1971

АРМОН

Усмон Носирга

Жажжи бола тинмасдан сира
Акасига ёлворар ёниб:
— Жон акажон, кўрсат биргина,
Жон акажон, бир кўрай қониб.

Акасининг қўймас қўлидан,
Уртанади ёшгина жони.
Ниманидир олиб қўйнидан
Кўрсатади сўнг акажони.

Гўдак яна ўтмайин фурсат
Акасига тикади кўзин:
— Жон акажон, яна бир кўрсат,
Кўзим билан кўрайин ўзим.

Тинчитмайди уни бир нафас,
Осилади «жон» деб бўйнига.
Акажони кўрсатиб бирпас,
Яширади сўнг бор қўйнига.

Нимайди у? Маъсум туйғунинг
Оромига сололган ғавғо?!
Не бўлса ҳам болакай унинг
Дийдорига тўймади асло.

Нимаъди у? Балки бир безак —
Армон қилиб юрган нечалар.
Не бўлса ҳам ўшани гўдак
Тушларида кўрди кечалар.

Нимаъди у? Балки бир тугун
Ё оддий тош, ёки оддий гул.
Не бўлса ҳам ёш инсон учун
Ўша дамда ноёб эди ул.

1965

СУВ

Ҳазил

Жуда ажойбдир инсон удуми,
У сувни жуда ҳам, жуда ҳам суяр.
Дейлик, бирор жойда ниҳол кўрдими,
Албатта тагига сув қуяр.
Чанқаб келганда-ку бирор ташна лаб,
Албатта сув ичар мириқар, тўяр,
Ортиб қолганин ҳам ҳатто авайлаб
Эгнидан ё бошидан қуяр.
Сув омборларин-ку айтиб ўтирмай,
Инсон бундай ишни жойига қўяр.
Учраган пучмоқни кавлаб эринмай,
Албатта у ерга сув қуяр.
Хўш ундан кейин-чи,
Хўш ундан кейин,
Инсон сувдан яна қандай завқ туяр?!
Бекор қолганида, баъзида, секин
Бир-бирин тагига сув қуяр.

1971

* *
* *

**Ўзимни мозийнинг багрига урдим
Ва шу он шукрона айтиб қайтдим мен.
Кимдир кўрмай кетган бахтни мен кўрдим,
Кимдир айтмай кетган сўзни айтдим мен.**

**Мени кутаётир ажиб келажак,
У менинг иқболим, менинг бахтимдир.
Мен кўрмаган бахтни кимдир кўражак,
Мен айтмаган сўзни айтажак кимдир.**

1967

Умр ўтиб борар мисоли эртак,
Эртанинг кетидан келиб қолар шом.
Фақат ғафлат ичра ётмагин, юрак,
Қайтиб келмас сира бу ёшлик айём.

Пайт келар, ваъданинг қиммати қолмас,
Муҳлат бермас у дам тўлган паймона.
Ўтган бир онингни қайтара олмас
На кўз ёш, на афсус ва на баҳона...

1967

ОНАМНИ ЭСЛАБ

Шамол увиллайди,
Қор бұрон тошиб,
Тепалик тўшига ўзни уради.
У ерда тупроққа бағрини босиб
Танҳо бир сағана маъюс туради.
Қошига чиқай деб бўзлаб йўл юрдим,
Кўкрагимни тилди изғирин, тикан.
...Нетай, онажоним, қанча одам кўрдим,
Сендан яқин кишим йўқ экан...

1973

ЖАННАТ

Ҳазил

Эртак дегани бу — болага эрмак,
Эртак дегани бу — ширин ақида.
Мен бир кун укамга сўйладим эртак
Афсонавий жаннат ҳақида.
Кавсардан гапирдим унга аввало,
Сўнгра мақтаб кетдим ширу шарбатни.
Дам ўтмай у йиғи бошлади расо,
Топиб бергин, деди ўша жаннатни.
Нима ҳам дер эдим, ўйласам бундоқ
Тушибман мен ўзим қўйган тузоққа.
У десам бу деди, бу десам ундоқ,
Хуллас, қанд-қурс бериб бошладим боққа.
Жаннат деб кўрсатдим боқчани андак,
Майли, болага бу ўйин бўлади.
Лекин катталарга сўйламанг эртак,
Улардан қутулиш қийин бўлади.

1966

ШОИРЛАР ҲАЁТИ

Ҳазил

Шоирлар сурати турибди қатор,
Мана бу — Лермонтов, мана бу — Фурқат.
Дунёга сиғмаган буюклар ночор
Бугун рамкалардан боқишар фақат.
Нима ҳам қиларди бир жонсиз бўёқ,
Парчалаб ташларди тирик бўлганда.
Шоирлар ҳаёти ҳамиша шундоқ,
Рамкага тушади фақат... ўлганда.

1966

Дунё бир гулзордир кенг ва бетимсол
Юлдузлар гунчадир унинг учиди.
Қўғирчоқ ичида қўғирчоқ мисол
Гуллар ўстирамиз хона ичида.

Дунё бир боладир, шўх ва бетимсол,
Унинг ахтаргани шодлик ва кулги.
Қўғирчоқ ичида қўғирчоқ мисол
Унга эрмак бўлиб қолмасак бўлди.

1967

БИЗНИКИЛАР

Чапай аскарлари келдилар босиб,
Босиб келди оқлар устига.
Томошабин йигит юраги тошиб,
Бизникилар,— деди дўстига.

Раҳимов фашистларнинг кўзича
«Миссершмидтлар»нинг кўзини ўйди.
Кимдир мамнуният билан ўзича
Бизникилар,— деб қўйди.

Ироқ ўлкаларда кезарди сайёҳ,
Кезарди юртига кўзини тикиб.
Советлар, сўзини эшитди ногоҳ,
Бизникилар,— деди энтикиб.

Ҳеч ким мангу эмас ушбу оламда.
Агар бир кун танинг кўмсалар,
Кошкийди, аҳли юрт туриб тепангда,
У бизники эди,— десалар...

1969

ДОРИЛФУНУНГА

Укам Дониёрга

Неки қалбимизга чўғ бўлиб тушган
Сенинг оташингда тобланган бари.
Гиштин биноларинг тафтида пишган
Муҳаббат аталмиш севги гавҳари.
Уйлар сураб эдик тегрангда узоқ
Толиба Лайли-ю, талаба Мажнун.
Муҳаббат дарсидан бергансан сабоқ,
Вафо дарсхонаси, эй дорилфунун.
Сенинг қучоғингда топдик дўсту ёр,
Дўстлик нималигин англаб ололдик.
Ҳазил-мутойиба бўлса ҳам бисёр
Ва лекин дўстликка содиқ қололдик.
Бу кун ҳар қайларда юрсак ҳам йироқ
Дўстларни эслаймиз — дилда ҳаяжон,
Оташин дўстликдан бергансан сабоқ,
Эй, сен дорилфунун — мунис онажон.

1970

ҲАМЗА МОНОЛОГИ

Мени ўлдирдилар Шоҳимардонда
Юртимнинг қонини текин сўрганлар.
Мени ўлдирдилар, дорилзамонда,
Ўзимнинг тилимда сўйлаб юрганлар.
Улар кимлар эди? Тўрвадан бўлак
Илинжи бўлмаган гадоё хурофот.
Улар кимлар эди? Ватанни лак-лак
Ақчага сотмоқчи бўлган мусовот.
Фаҳминни еб бўлган қай бир ногирон
Демешки, кўр бўлсин буткул бу дунё.
Янги йўлга кирса каттакон жаҳон,
Мен уни танисам айбиммиди ё?
Уруш қилай десанг оллоҳ на ҳожат,
Топилар жаҳонда баҳона бисёр.
Сармоянг ушбу кун бўлганда ғорат
Шоирга тошингни отдингми, ғаддор?
Қарадим дунёнинг ичу тошига,
Султонлар хоҳиши — султондай қолмоқ.
Йўқ эса шартмиди юртнинг бошига,
Босмачи қиронин келтириб солмоқ.
Буюк Алишерни юрган унутмай —
Элнинг шони қани? Қани закоси?
Валлоҳи аъзамдан нарига ўтмай
Қанча йигитларнинг сўнди даҳоси.

Улуғбек самога интилганда тик,
Элнинг шуурига чулғаб бир рӯё —
Хўкизнинг шохида хира пашшадек
Минғирлаган сен-ку, хурофий дунё.
Бурнинг қани деса қулоғин тутган,
Хонни хоқон деган бечора тўра,
Каттакон дунёни аён эшитган
Элни бошлармиди олдинга сира.
Шўро деган сўзни мен тўқимадим,
Унинг илдизи кенг, шаҳоби катта.
Ҳаққа муҳтож инсон қадимдан қадим
Интилиб келганда унга, албатта.
Не судки, Шимолдан эсди бу насим,
Не судки, Шимолдан чиқди бу даҳо.
Шимол ишчиси ҳам қувнарди балким
Шарқдан бориб қолса бу янглиғ сабо.
Файласуф эмасман, аскардирман чин,
Шоирман — ғазалхон аҳли турганда.
Йироқ уфқларни ўйлардим лекин
Мен «Яша Шўро»ни куйлаб юрганда.
Эй баттол ғанимим, англаб ол рўй-рост,
Сенга аён этсам дилда ниятни,
Умримни яшадим курашчига хос,
Кураш билан топдим абадиятни.

1974

ҲАНГОМА

Қор ёғарди бўралаб,
Қолишмасди довулдан.
Тўйга айтиб кетишди,
Шундоқ қўшни овулдан.

Йўлга чиқди икки чол,
Тўйга бориш қарз, бешак.
Бирови отга минди,
Бирови минди эшак.

Қор-чи, ҳамон ёғарди,
Ёғар эди гупиллаб.
Йўлни эшак бошлади,
От эргашди лўкиллаб.

Гапга тушди икки чол,
Суҳбат у ёқ-бу ёқдан,
Утган-кетган, баланд-паст,
Гоҳ калла, гоҳ туёқдан.

Суҳбат деган саз нарса,
Қолмасанг бас сургашиб.
Йўрғалар эшак ҳамон,
От боради эргашиб.

Аста-секия кун қайтар,
Уфқларда ўчган ранг.
Қор оралаб қайдадир,
Бир юлдуз чақнар аранг,

Чоллар-чи, ҳамон йўлда,
Суҳбат ўша-ўшайди.
Бири деди:—Оқсоқол,
Кун ботганга ўхшайди.

— Йўғ-э, уста,— дер бири,—
Кўздан қолибсиз буткул.
Тўрт чақирим овулга
Наҳот юрсак бир кун йўл.

Аmmo бу гап рост эди,
Юлдузлар чақнар бот-бот.
Олдинда эшак борар,
Орқада лўкиллер от.

Овулдан-чи, дарак йўқ,
Оппоқ эди қир-қия,
«Адашиб кетдикмикан,
Куппа-кундуз куни-я?!»

Гап босдими ё гафлат,
Тавба, бу қандоқ ўйин?..»
Қор тинди-ю чолларнинг
Ичига кирди қуюн.

— Қора қишда тўй қилмай,
Баттар бўлгур нокас, гов.
Баччағарнинг аслида,
Феъли совуқ эди-ёв.

Қайдадир чўзиб-чўзиб,
Увлаб қолди-ку қашқир.
Ким ҳам, айтинг, бундай чоқ,
Ташвишга тушмас ахир?

Хусусан, кексайганда,
Хафа бўлиб кетасан,
Айтайлик, ўша қашқир,
Ғажиб кетса нетасан?

Қора совуқ тиш қайраб,
Қовурғани эзарди.
Кенг сайҳонда икки чол
Иўл ахтариб кезарди.

Иўл қаёқда, тўрт тараф
Қалин, оппоқ қор эди.
Энг баттари — совуқда
Жон сақлаш душвор эди.

Қайтай деса изига —
Белги ҳам йўқ, из ҳам йўқ,
Қалтирайди икки чол,
Таскин ҳам йўқ, сўз ҳам йўқ.

— Не бўлса ҳам топширдик,
Яратганинг ўзига!
Таваккал, деб от бошин
Қайирдилар изига.

— Пешанада борини
Қўрар инсон деган зот.
Иўл солдилар қайгадир,
От бошин қўйиб озод.

Бир кор-қол бұлмай энди
Уйни топиб борсак бас.
Сургалади от ҳорғин,
Орқада эшак бесас.

То тонггача икки чол
Юрди, турди, суринди.
Узоқларда бир маҳал,
Қора нарса кўринди.

Бўғоти бор, ҳайтовур,
Ухшаб турар қишлоққа.
«Худога минг шукур», деб
Юрдилар ўша ёққа.

Туман ичра дов-дарахт,
Турар эди ялтираб.
Тонгга яқин қишлоққа
Киришдилар қалтираб.

Тугаганди бардош ҳам,
Тугаганди бор сабот.
Етмай бир дарвозага
Тўхтаб қолди шўрлик от.

— Жой сўрайлик, нарёғи
Бир гап бўлар, оқсоқол.
Қамчин билан тақа-туқ,
Дарвозани қоқди чол.

Изғирин-чи, изғирди,
Еру кўкда хорғин тус.
Бир кампир чиқди шу тоб,
Қўлида хира фонус.

Сўз бошлади чол титраб,
Ҳалқумига келиб жон:
— Бир кечага бизларга
Жой берсангиз, янгажон.

Қора қуюн чарх уриб,
Кўз олдини тутарди.
Кампир келиб яқинроқ
Фонусини кўтарди.

— Ҳой сенми бу, ер юткур,
Имонингдан кечдингми,
Алжирайсан, ё тўйда,
Ароқ-пароқ ичдингми?

Алқисса шу: от йўлни
Уй томон бурган экан.
Чол-чи ўз кампиридан
Жой сўраб турган экан.

1971

СОҒИНЧ

Парчагина булут,
Чексиз осмон,
Адир ортидаги ёлғиз оёқ йўл.
Барча ташвишларни унутиб, шодон,
Қайтгим келаётир қошингга буткул.
Қисмат майин ичдим — аччиқ ва тахир,
Туйдим эҳтироснинг самовий кучин.
Дунёда одамзод яшамас, ахир,
Фақат иродасин синамоқ учун.
Парчагина булут,
Чексиз осмон,
Адир ортидаги ёлғиз оёқ йўл.
Барча ташвишларни унутиб, шодон,
Қайта олсам эди қошингга буткул.

1972

ОЙБЕК НОМЛИ СОВХОЗДА

Икки дарё туташмиш бунда,
Бири Чирчиқ ва бириси Сир.
Шуъла ўйнаб кумуш тўлқинда,
Хаёлингни айлагай асир.
Икки дарё туташмиш ажаб,
Бири назм, бири насри пок.
Бири замин — табаррук матлаб,
Бирида бор шуълаи афлок.
Термуламан бу хуш чиройга,
Хўп зуккосиз, одамлар, мудом.
Икки дарё туташган жойга
Ойбек дея қўйибсизлар ном.

1973

ТУРМУШ ТАШВИШЛАРИ

Ҳазил

Турмуш ташвишлари,
Турмуш ташвишлари,
Биз сендан баландроқ тура олсайдик,
Биз сендан баландроқ юра олсайдик,
Балки ўнғаярди дунё ишлари,
Турмуш ташвишлари,
Турмуш ташвишлари.

Хотин иш буюрар,
Бола йиғлайди.
Боғча деб қайгадир югурмоқ даркор.
Балки шу ташвишлар бўлмаса эди,
Шоир бўлармидим анча улугвор,
Турмуш ташвишлари,
Турмуш ташвишлари.

Қассоб оғайним бор —
Қароқчи — «пират»,
Суякни қўшмаса кўнгли тўлмайди.
Ахир, қофияни еб бўлмас, «брат».
Наҳот сен бўлмасанг турмуш бўлмайди,
Турмуш ташвишлари,
Турмуш ташвишлари.

Улуғ режалар бор менда ҳам ахир,
Хусусан, бир ишни битказмоқ даркор.
Унда қаҳрамоним ёвқур фазогир,
Кошкийди, сен шуни билсанг, нобакор.
Турмуш ташвишлари,
Турмуш ташвишлари.

Шириндир шу ҳаёт,
Ҳоли фироқдан.
Майли битмасин ҳеч унинг ишлари,
Ҳаволаб кетсак гоҳ
Тортсин оёқдан,
Турмуш ташвишлари,
Турмуш ташвишлари.

1973

АЛЛОМА

Бирор жойда топилса ногоҳ гавҳар донаси,
Чўнтаги тешик ҳар ким даъво қилган ҳамиша.
Мен ҳам орзу этарҳим, яхши ном баҳонаси
Мени ҳам ёдга олса ғайри эл, шуҳратпеша.

Қанча буюк зотларга макон бўлган Хоразм,
Утган, кетган тарихинг барчага кундай аён.
Сира ажаб эмасдир Машҳад ҳам айлаб базм,
Бир Қиёт фарзандига таъзимда бўлса жаҳон.

Қайтди буюк аллома ўз юртин қучоғига,
У боис қалбим яна ғурур билан тўлибди.
Во ажаб, шундай бир зот ўз қадрин топмоғига
Унча-мунчамас роса минг йил керак бўлибди.

Ҳолини билмаганга рўбарў келсанг агар,
Қалбингдаги арслоннинг мўйловига чўзгай қўл.
Мен-ку оддий инсонман, лекин шундай дам баттар
Ун минг йиллик ғурурим қўзғалиб кетгай буткул.

Халқим, тенгсиз фарзандлар бергансану дунёга
Зар қоғозга ишқибоз мурғдай устин ёпгансан.
Сўнг юз йиллаб фаромуш кўзинг тикиб самога
Дафинаи ганжингни эслатишса топгансан,

Беруний бобомиз шу, исми ҳам Абу Райҳон,
Ба форси гуфтаам гар аз замони пур Сино.
Бу зотни етиштирган қадим шарқ, кўҳна жаҳон,
Кумуш соқол, тилла бош, асл қомусий доҳо.

Шарафани замондан боқадиди у беписанд,
Буюк шарқ тафаккурин беназир хазинаси.
Мустабид Маҳмуд эмас хаёлини этган банд,
Билгисиз эллар шавқи, юлдузлар нашидаси.

Шунчалик бўлар ахир аллома деганлари,
Агарчи қисмат чигал, ношукур ул замона.
Жавоҳир истеъдоднинг меваси бунинг бари:
«Осор-ул боқия-ю», «Ҳиндистон»у «Сайдана».

Ушоққина одамман, жуссам отамдан ҳади,
Лекин майда ҳисларни ёқтирмас асло жиним.
О, буюк Шарқ, буюк Шарқ, сенинг шавкатинг дея
Не буюк фарзандларинг заҳмат чеккан бетиним.

Қайда улар? Қайси бир пучмоқларда бенишон...
Афсуски, ўз қадрини билмас доим одамзод.
Бу кун Абу Райҳонга таъзимда экан жаҳон
Бу — буюк бобомизга замонадан бир имдод.

Довотим қуримабди, мудом фахрия битай,
Энг улуғ аждодлардан хаёлимга ёғсин нур.
Шундай зотларни берган халқимга таъзим этай,
Ғуруримга ғурурдош замонга минг ташаккур.

1973

ИРОДА

Шарофат аяга

Ошга етганида йигитнинг дасти,
Тошларга тегмасин боши ҳеч қачон.
Сен инсон таянчи, сен башар бахти,
Эй буюк ирода, тўзим билмас жон.

Фарзандин қабрида она жигархун,
Унинг фарёдидан дунё ғамхона.
Бу ғамдан тоғлар ҳам лол қотмиш бутун
Ва лекин оёқда тик турди она.

Қирқ йил заҳмат чекди қай бир закий зот
Бир кун этмоқ учун фикрин ифода.
Унинг буткул умри кетарди барбод
Агар сен бўлмасанг, собит ирода.

Сен борсан — топталиб кетмас заковат,
Сен борсан — одамзод етгай шарафга,
Йўқ эса қалбида тоғдай матонат
Яшашдан не маъно эди Машрабга.

Аччиқ кўз ёш бўлиб оқди у баъзан
Муҳаббат ўтига дуч келгани он.
Лекин ирода бу — ёнди қайтадан?
Утли қўшиқларга айланди ҳижрон.

Не бир буюк зотлар бош эгди ночор
Томуғдан йўл топмай нурли ҳаётга.
Лекин ирода бу, енголди такрор
Таянч бўлганида Лениндай зотга.

Неларни кўрмагай инсоннинг боши
Неча бор қоврилиб, тирилгай жаҳон.
Барига етаркан сабру бардоши,
Демак, иродадан яралган инсон.

1974

ҲАЙРАТ

Қайсин Қулиевдан

Гуллар бош эгади,
Юлдуз чарақлар,
Қор эриб, тоғлар ҳам товланар турлик.
Мен учун дунёда ҳаммадан баттар
Ҳайратни билмаган одамлар шўрлик.
Ижод чаманида такрор ва такрор
Ҳайратга тушамиз буюк сайъатдан.
Улар ҳам қачондир туғилган илк бор
Оддий нарсаларга бўлган ҳайратдан.
Ҳайратда боқдим мен гулга, чечакка,
Гарчанд сирларидан эмасман воқиф.
Ҳайратга тушдим мен куй тинглаб якка
Ёки ўзгаларнинг шеърига боқиб.
Дарёлар гувиллаб чепар денгизга,
Қушлар хаёлингни завққа ўрайди.
Замин мўъжизалар берару бизга,
Эвазига фақат ҳайрат сўрайди.

АЛИШЕРНИНГ ОНАСИ

(Болаларга)

Билмам, қандай аёл бўлган
Алишернинг онаси.
Балки унинг ақлига ҳам
Лол қолган замонаси.
Балки унинг кўзларида
Бўлган оғир бир хаёл.
Балки Ғамгин бир зотдир у,
Балки шўхчан бир аёл.
Балки буюк фарзандига
Териб келган чечаклар.
Балки тунлар унга бедор
Айтиб берган эртақлар.
Майлига, у ким бўлмасин
Елғиз бир сўз маъноси:
Алишернинг онаси у,
Навоийнинг онаси.

1968

У М Р

(Хориждаги шеър)

Қалбимда гоҳ ғурур, гоҳида фараҳ
Шу учқур дунёни турфа кўрибман.
Юртма-юрт, элма-эл, фарсаҳ ба фарсаҳ
Умрим довонларин ўлчаб юрибман.

Умр-ку ўтади гулдурос солиб,
Унинг қайтганини ким ҳам кўрибди?!
Во ажаб, қай бир зот, ўз умри қолиб,
Менинг қадамимни ўлчаб юрибди...

1973

Болалик йилларим эслайман оз-оз
Босиқ уйқу ичра ётганда олам.
Тонглар қулоғимга келарди овоз:
«Ғафлатда ётмагил, эркатой болам».
У жажжи баҳорнинг шўх саси эди,
У мунис онамнинг нафаси эди.

Йиллар ўтди. бир оз улғайдик, бу кун,
Ватан хизматига бир қадар дастёр.
Олам ташвишидан юракда тўлқин,
Ватан қудратидан қалбда ғурур бор.
Энди сен чорласанг, токи танда жон
Лаббай деяжакман, Ватан, онажон.

1972

ТАНИШЛАР

(Ҳазил)

Шоирларнинг азал танишлари кўп,
Улар ўтгандан сўнг яна кўпаяр.
Ҳар хил шаҳарларда яшашар тўп-тўп,
Баъзан гап йиғишар, баъзан гап ёяр.

Балки бирга ичган бир пиёла чой,
Ҳамсуҳбат бўлгандир замона талаб.
Гар шундай бўлдими, аҳволингга вой,
Тириклай устингга ташлар гап қалаб.

Бошга тушганда-чи, ногаҳон савдо,
Уларнинг бировин қани, топиб кўр.
Шоир, бундайларга қилмагил парво.
Танишсиз қолсанг ҳам шоир бўлиб юр.

1973

ҲАМИД ҒУЛОМ ҒАЗАЛИГА МУҲАММАС

Куйла дил, оташ қўшиқларни кўнгил қайноқ бу чоқ,
Оташин илҳом-ла илҳом қушлари сайроқ бу чоқ.
Барча чоғлардан гўзалроқ, шеърга бойроқ бу чоқ,
Байраминг қутлуғ, ватандош, шоду хуррам чоқ бу чоқ,
Шуълаларда чайқалур тонг елларида боғ бу чоқ.

Боқ у ён, боққил бу ён, тенгсиз ватандир ушбу,
Чашмалар мавжи ажойиб қаҳ-қаҳангга кўзгу,
Тинмасин мисли шалола лабларингда кулгу,
Шаҳримиз майдонидан ўтган намоиш денгизу
Шодиёна авжига қалбим бўлур қирғоқ бу чоқ.

Қалбидан ғусса йўқолгай даврамизга ким кирар,
Ол дудоқларда жавоҳир шабнами хуш милтирар,
Нимтатир шаббодада гуллар, чечаклар қулф урар,
Бошинг узра қип-қизил байроқ-аланга ҳилпирар.
Қип-қизил чехрангда иқбол шуъласи байроқ бу чоқ.

Авжга мингай хуш садо то бу кўнгил бахтга тўлиқ,
Элни севган эр йигитнинг дулдули чайнар сўлиқ.
Яйратар қирқ кокилин фарзона қизлар хуш қилиқ,
Янгратар оламни майдон бағридан янграб қўшиқ
Бу садодан куррамизда қитъалар уйғоқ бу чоқ.

Бўйнингга чулгангали гуллар бўйин чўзгай чунон,
Ўспирин ёшинг билан элда бўлибсан қаҳрамон.
Алҳазар, ҳар хил назарлардан, доим бўлгил омон,
Офтоб бошингда парвона, тиниқ кўк соябон,
Минг либосда товланур озод диёр порлоқ бу чоқ.

Сенки даврон ўғлидирсан — давран давронга кир,
Танла қизлар маҳлиқосин, аҳд ила паймонга кир,
Ҳеч завол кўрма, ёшинг мингдан ошиб милёнга кир,
Қўлларинг кўксингда, таъзимда Қизил майдонга кир,
Барча озод халқ қизу ўғлонлари ўртоқ бу чоқ.

Бул мухаммасни эшитган дўст ёр бўлсин омон,
Шеър, ғазал тарк этмасин шоир Ҳамидни ҳеч қачон.
Шеърпараст Абдулламан, айтган гапим шул бегумон
Сен яратган янги дунёга ҳавасманддир жаҳон,
Бахтлиман, бўлди насиб юрт бахтни кўрмоқ бу чоқ.

1973

САМОЛЁТДА ЁЗИЛГАН ШЕЪР

Чарх урар эрдим фазода, юлдузим йўлдош эди,
Юлдузимга термулиб юлдуз кўзимда ёш эди.

Дер эдим:— Жон юлдузим, васлингга бир етказ мани,
Дер эди:— Кўк севмагай сендай гуноҳкор бандани.

Чарх урар эрдим фазода, юлдузим йўлдош эди,
Юлдузимга термулиб юлдуз кўзимда ёш эди.

Дер эдим:— Туш, юлдузим йўқса заминга, сен ўзинг,
Дер эди:— Хуш кўрмагай ташвишли ерни юлдузинг.

1968

ДЕНГИЗГА

Йўлим бошлади то, кездим дала тоғ,
Кездим не юртларни — чиройи тенгсиз.
Насиб этган экан, сен билан бу чоғ
Илк бора рўбарў келдим, эй денгиз.
Саҳройи ўзбекман, толеим кулиб,
Муқимман, ўз юртим бирлан ҳаётман.
Ва лекин дунёда шамолдай елиб,
Денгиздай кенг қалбни ахтарган зотман.
Қалбим очай дейман сенга ушбу чоқ,
Лекин тинглармидинг, баҳри беомон.
Менман бу — қошингда зарра бир ушоқ,
Сен — кўкка шаъшаа ташлаган уммон.
Нени англар эдинг, сен-ку бир хилқат,
Миллиард туйғулардан қотган шарора.
Сенга дил очмоқ ҳам фол кўрмоқ фақат,
Инсон ўз қалбини англаса зора.
У соҳир ҳислардан кечди беомон,
Афсунгар туйғулар бўлганлар ғойиб.
Бешафқат тафаккур асри бу замон,
Ғариб дейми уни ва ё ғаройиб.
Унинг пойидадир замин-зироат,
Унинг пойидадир ҳаттоки само.
Қайда шеър? Қайда сир? Қайда синоат?
Қайда Мажнун учун дашти Карбало?

Денгиз, таниб олгин уни бир карра,
Ҳазрати инсондир — ўзи қўйган от.
Денгиз, шеър эмассан энди сен зарра,
Сен — пўлат занжирлар забтидаги зот.
Ҳа, буюк шоирлар қадами ўчган,
Ҳеч ким мавжларингдан ўқимас туйғу.
Хитобмас тўлқинлар бағрига тушган,
Қайси бир балиқчи ташлаган тўр-ку.
Фарзандман шу буюк асримга бешак,
Мен ҳам унинг учун дилни ўртарман.
Оҳ, лекин кўксимда ёнган шу юрак
Бир кун тош қотмаса дея қўрқарман.
Олис уфқларда ёнган у маёқ,
Афсус, мен учун ҳам хаёлмас асло.
Бўронлар қалбимга солмагай титроқ,
Йўқдир мен учун ҳам сеҳр ила рўё.
Тўплар гумбурлаши, ваҳшат садоси,
Қутқуларга тўлган ушбу кун, замон.
Ташландиқ ушоқнинг бўлиб гадоси
Тўп-тўп чағалайлар оҳ чекар нолон.
Юлдузлар ёнади, офтоб чарақлар,
Кукунга айланур вужуд ҳам, аммо
Яралган эканки Инсон бир вақтлар,
Наҳот туйғудан у бўлгай мосуво?!
Сарсон, соҳилларда тентираб яна,
Уйга ботармикан берух ошинқлар?
Денгизлар уфқига боқиб мардона,
Куйлармикан ҳеч ким ўтли қўшинқлар?
Мовий далаларда ўзни унутиб,
Шабнам ичра кезса малла ранг тойчоқ,—
Фазогир Миррихнинг меҳридан кечиб
Боқармикан унга энтикиб, муштоқ?
Улуғ илоҳасин — тилсиз жамолин
Унутиб қўймасми бир кун одамзод?
Буюк насибасин — тенгсиз хаёлин

Шу буюк Тафаккур этмасми барбод.
Илҳоминг дилимда, хайр, эй денгиз,
Гарчанд висолингдан асло қонмасман.
Лекин ёшлигим ҳам ўтар-ку эсиз,
Бир вақт ёнганимдай балки ёнмасман.
Балки сайр этгали мавжларинг бўйлаб,
Тағин қайтажакман эй, ошно уммон.
Сен-чи куйлайвергин ҳамиша гувлаб,
Инсонлар қалбига солиб ғалаён.

1973

ҚОЗОҒИСТОН ОҲУСИ

Кўкчатовда кўк камзулли бир оҳу кўрдим,
Таажжубки, оёғида қизил этикча.
Кўз узолмай узоқ маҳал термулиб турдим,
Сўнг изидан кетавердим бошим эгикча.
Шўх, чиройли сўқмоқларда қадам-бақадам
• Уқетмасга қадар чиқдим изидан бориб.
Оҳу эмас, афсонага дуч келдим шу дам,
Во дариғо, қайтиб тушдим чарчаб ва ҳориб.
Ойнакўлга бориб қолдим айлаб мен шитоб,
Кўк камзулли у оҳуни излаб сар-сарни.
Ойнакўлнинг тубида ҳам кўринди шу тоб
Оҳу эмас, Ўлжас шеърин тоза мавжлари.
Сайёҳликнинг ўжар қалби тутиб қўлимдан
Кетавердим, кетавердим сарсон-саргардон.
Мовий кўллар, чўнг ўрмонлар чиқди йўлимдан.
Оҳ, бунчалар кенг экансан, жон Қозоғистон!
Излайвериб, ҳориб бўлгач оқибат бир тун
Кўштепага чиқиб олиб ўй сурдим узоқ.
Олмаота чарх урарди теграмда бутун,
Сўйласанг-чи, бу қандай ҳол, муҳтарам қозоқ.
У мен кўрган оҳу қани, қайда у жайрон,
Қайси жойни макон этган у нозик ниҳол?
Дедиларки, қозоқ элин кезавер ҳайрон,
Ҳар қайда ҳам у бир карра кўргазгай жамол.

У Абайнинг армонидир нозланиб турган,
У Олатов сулувининг мақоми эрур.
Кечагина нортуяни қувалаб юрган
Қозоқларнинг карашмали илҳоми эрур.

1972

Ғаним бўлолмасмиз иккимиз сира,
Дўст ҳам бўлолмасмиз балки ҳеч қачон.
Балки эмасдирсан сен ҳам бокира,
Балки эмасдирман мен ҳам покдомон.

Иккимиз учун ҳам ёлғиз шу офтоб,
Иккимиз учун ҳам ягона замин.
Мен ҳам сенинг учун битмадим китоб,
Сен ҳам шуҳратимни этмассан таъмин.

Кимга нима керак? Нечун сохта шон?
Нечун мангуликдан беҳуда талаб?
Ахир иккимиз ҳам сўнг манзил томон
Кетмасмиз дунёнинг юкин орқалаб.

1974

МУНДАРИЖА

Кенглик нуқтаси	5
Генетика	8
Мўмин Мирзо	12
Номаълум одам	14
Некрасов ҳасрати	16
Тўти	18
Саодат	19
Байрам шеъри	21
Ёлғизлик	23
Чўли бобонинг набираларига дегани	25
Мактуб	26
Қучоқ оч, дилбарим	27
Эслаш	28
Деразангни қоплар оқшом зулмати	29
Кузак шамоллари эдилар яна	30
Севгидан сўйлардинг у кун энтикиб	31
Ёндиму ва лекин ҳижрон тунида	32
Қўшиқ	33
Яхмалак	34
Нимаики ёзма касалхонада	35
Чорлаш	36
Армон	37
Сув	39
Ўзимни мозийнинг бағрига урдим	40
Умр ўтиб борар мисоли эртақ	41
Онамни эслаб	42
Жаннат	43
Шоирлар ҳаёти	44
Дунё бир гулзордир кенг ва бетимсол	45

Бизникилэр	46
Дорилфунунга	47
Ҳамза монологи	48
Ҳангэма	50
Соғинч	55
Ойбек помли совхозда	56
Турмуш ташвишлари	57
Аллома	59
Ирода	61
Ҳайрат (Қ. Қулиевдан)	63
Алишернинг онаси	64
Умр	65
Болалик йилларим эслайман оз-оз	66
Танишлар	67
Ҳамид Фулом ғазалига мухаммас	68
Самолётда ёзилган шеър	70
Денгизга	71
Қозоғистон оҳуси	74
...Ғаним бўлолмасмиз иккимиз сира	76

На узбекском языке

АБДУЛЛА АРИПОВ

УДИВЛЕНИЕ

Стихи

Редактор *Рауф Парфи*

Рассом *Г. Фролов*

Расмлар редактори *Н. Холиқов*

Техн. редактор *В. Барсукова*

Корректор *Ш. Собирова*

Босмахонага берилди 4/1-1974 й. Босишга рухсат этилди 10/VI-1974 й. Формати 70×90^{1/32}. Босма л. 2,5. Шартли босма л. 2,92. Нашр л. 1,92. Тиражи. 35.000. Р 09510. Гафур Ғулом номидаги Алабиёт ва санъат нашриёти. Тошкент, Навоий кучаси, 30. Шартнома № 34—73.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг нашриётлар, полиграфия ва китоб савдоси ишлари бўйича Давлат комитетининг 1-босмахонасида № 1 қозоғга босилди. Тошкент, Ҳамза кучаси, 21. 1974 йил. Заказ № 447. Баҳоси 20 т.

Орипов А.
Ҳайрат. (Шеърлар). Т., Адабиёт ва
санъат нашриёти, 1974. 80 б.

Абдулла Орипов 1941 йилда Қашқадарё областида тугилган. Олий маълумоти В. И. Ленин номидаги Тошкент Давлат Дорилфунунининг журналистика факультетида олган. Асарлари олтишинчи йиллардан бошлаб мунтазам босилмоқда. Унинг „Митти юлдуз“ (1965), „Кўзларим йўлингда“ (1966), „Онажон“ (1969), „Булоқ“ (рус тилида 1969), „Ўзбекистон“ (1970), „Рухим“ (1971) каби китоблари нашр этилди. У жаҳон адабиётининг дурдоналаридан ҳисобланган Дантенинг „Илоҳий комедия“ асарини ўзбек тилига таржима қилмоқда.

Арипов А. Удивление. Стихи.